

Палей Дмитро Анатолійович
аспірант,
Приватний вищий навчальний заклад
«Європейський університет»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-4115-0587>

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-498-9-24>

ОСОБЛИВОСТІ КРИЗОВОГО РИНКУ ПРИВАТНИХ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Ринок медичних послуг – це розгалужена мережа зв'язків між його окремими елементами. Природа медичних послуг така, що їх важко аналізувати, а оцінка їхньої якості значною мірою залежить від того, хто і на підставі яких критеріїв проводить оцінювання. На ринку медичних послуг присутні три суб'єкти, які мають ключове значення для системи медичної допомоги: пацієнт (суб'єкт, який споживає медичні послуги), медичний заклад (суб'єкт, що надає медичні послуги) і платник (суб'єкт, що фінансує медичні послуги [5]. Це спрощений поділ, оскільки функції платника, медичного закладу і пацієнта переплітаються та поєднуються, адже на практиці найчастіше пацієнт є водночас і платником послуг (якщо самостійно покриває вартість наданих йому медичних послуг).

Ринок галузі охорони здоров'я являє собою сукупність наявних та потенційних товарів та послуг, спрямованих на захист і відновлення здоров'я. У медичному бізнесі термін «ринок» використовується для визначення групи споживачів, об'єднаних за спільною ознакою й розподілених на кілька взаємопов'язаних ринків: медичних послуг, лікарських препаратів, предметів та послуг у галузі санітарії та гігієни, нетрадиційних методів лікування та оздоровлення, медичної техніки, медичних технологій, медичного страхування, наукових медичних ідей, праці медичного персоналу, освітніх послуг у галузі охорони здоров'я [1].

Специфічною рисою ринку медичних послуг є його соціальна спрямованість, за якої збільшення прибутку в жодному разі не може бути пріоритетом під час надання кваліфікованих медичних послуг. Тобто результат медичної послуги повинно бути спрямовано в першу чергу не на створення матеріального блага, а на отримання пацієнтом певного (конкретного) корисного ефекту.

Отже, медична діяльність передбачає послугу, в основу якої покладено ефект збереження та зміцнення здоров'я. Такий різновид послуг обмежено у транспортуванні, оскільки, наприклад, хірургічні операції практично не проводять удома, а інші (ін'єкції, маніпуляції, консультування тощо) може бути виконано й на виїзді. Тому специфіка ринку надання медичних послуг накладає відбиток на цей різновид бізнесу. У цьому контексті можна виокремити особливості системи охорони здоров'я: по-перше, надання багатьох різновидів медичної допомоги потребує значних первинних витрат та наявності стартового капіталу; по-друге, попит на цьому ринку може активно стимулювати появу нових спеціалістів і псевдо фахівців. Це слугує аргументацією істотного прагнення учасників ринку щодо мінімізації появи нових суб'єктів, підняття цін і максимізації прибутків [6].

Хоча ринок недержавних медичних послуг в Україні почав розвиватися ще в 90-х рр. минулого сторіччя, однак своєї активності він досягнув лише в 2000–2010-х рр., коли був пік появи і розвитку нових приватних клінік, лабораторій, лікувально-курортних установ.

На думку експертів, приватним медичним закладам поки ще не належить провідна роль у наданні медичних послуг. Приблизний обсяг приватної медицини в Україні становить 10–15 % (відповідно до оцінки Pro-Consulting; за оцінками Всесвітнього банку та ЄБРР – до 4 %), що в 5–6 разів менше, ніж у розвинених європейських країнах.

Більшість українців сьогодні звертаються до державних медичних установ або за звичкою, або з думкою, що не мають можливості оплатити послуги приватної медицини. Крім того, на це впливає фізична недоступність приватних клінік. Основну частину

їх розташовано у великих містах (крім стоматологічних кабінетів, що є найбільш поширеним видом приватної медичної практики й охоплюють навіть невеликі населені пункти).

Однак популярність та кількість звернень саме до приватних закладів все ж зростає. Про це говорять статистичні дані – ще в 2012 р. частка приватної медицини в Україні становила всього 1% вітчизняного ринку, а сьогодні ми вже маємо високі темпи її зростання (10–15%). Та й категорії населення, що обирають приватну медицину, теж досить різні. На нашу думку, така ситуація зумовлена низкою чинників:

1. Незадовільна якість медичних послуг, що надаються державними медичними установами, – саме це є головним поштовхом до розвитку приватної медицини в нашій країні.

2. Необхідність звернення до вузькоспеціалізованих фахівців через брак кваліфікованих спеціалістів та недоступність таких консультацій у державних лікувальних установах (незручне розташування та/або графік роботи, необхідність очікування тощо).

3. Монопольне володіння деяких приватних медичних закладів унікальними методиками лікування і спеціальним обладнанням, придбання якого можна забезпечити лише шляхом приватних інвестицій.

4. Якість та доступність діагностики.

Оскільки більшість державних та муніципальних медичних закладів не можуть обслуговувати коштовне діагностичне обладнання, ми й маємо ситуацію, коли основна частина комп'ютерних та магнітно-резонансних томографій проводиться у приватних закладах. Аналогічна ситуація і з діагностичними лабораторіями – приватні всеукраїнські та регіональні мережі лабораторій вже давно стали альтернативою чергам у державних поліклініках. Крім того, за необхідності є можливість провести діагностику вдома, при цьому результати можна отримати on-line.

З 1 липня 2018 р. в Україні почався один із найважливіших етапів медичної реформи, а саме:

– по-перше, від цього часу починає діяти затверджений Міністерством охорони здоров'я України список послуг, що надаватимуться пацієнтам як первинна допомога;

– по-друге, медичні установи, що уклали угоди з Національною службою здоров'я України (далі – НСЗУ), фінансуються за новим принципом – гроші за кожного пацієнта.

НСЗУ підписала договори не лише з державними закладами первинної допомоги, а і з деякими приватними закладами, серед яких заводська поліклініка, приватні клініки та навіть лікарі-ФОПи. Приватні медичні заклади підписали такі ж договори з НСЗУ, що і комунальні медичні заклади. Незалежно від форми власності заклади працюють за однаковими тарифами і вимогами до ліцензій, спеціалістів, оснащення та стандартів надання сервісу і послуг.

Пацієнти, які підписали декларації з лікарями приватних закладів, повинні отримувати повний перелік послуг первинної медичної допомоги безоплатно, адже за них платить НСЗУ. Таким чином, уперше українці зможуть отримувати послуги первинної медичної допомоги за кошти з державного бюджету у приватних медичних установах.

Перші приватні заклади, які почали надавати первинну медичну допомогу пацієнтам за державні кошти:

ПАТ «Завод Південкабель», м. Харків

ПАТ «Перша приватна клініка», м. Житомир

ТОВ «Медико-санітарна частина «Медичний Центр «Богдан», Херсонська область, м. Нова Каховка;

ТОВ «Ілайя Фемелі», м. Київ;

ТОВ Науково-виробниче підприємство «Медицинські системи і технології», м. Дніпро;

ТОВ «Мій лікар», Сумська область, м. Кролевець;

ФОП Маланчик Ігор Анатолійович, Донецька область, м. Мирноград;

ФОП Пивовар Ярослав Віталійович, м. Київ;

ФОП Рондяк Олександра Зіновіївна, Львівська область, с. Слобідка;

ФОП Сергєєв Сергій Олександрович, Кіровоградська область,
м. Світловодськ;

На нашу думку, головний мотив, чому приватні структури вирішують співпрацювати з НСЗУ, пояснюється бажанням збільшити в подальшому приплив потенційних клієнтів на більш дорогі послуги.

Тож, сподіваємося, що медична реформа, яка триває в Україні, з часом внесе свої корективи в роботу більшості закладів ринку, і не лише державних. Представники експертного середовища, як науковці, так і практики, розділилися в думках щодо найближчих перспектив приватної медицини в контексті реформи.

Одні вважають, що, як альтернатива державній медицині, зараз можуть створитися нові приватні медичні заклади або в мереж, що вже існують, виникнуть відгалуження з досить низьким прайсом на послуги. Тобто можна передбачити зростання мереж медичних центрів, доступних більшості жителів України, які за рахунок великого обороту і масовості клієнтів можуть отримати хорошу окупність.

Інші експерти наголошують на ще одному варіанті розвитку подій. Уже сьогодні далекоглядні керівники державних медичних установ починають міркувати з точки зору ведення бізнесу й цінувати кожного клієнта, який звернувся до них. У такому випадку вони зможуть забрати частину потоку у приватної медицини. Оскільки вже не має прив'язки до місця реєстрації пацієнта, і з'явилася можливість звертатися в будь-яку державну клініку без додаткових «внесків», то пацієнти віддадуть перевагу найкращим із них.

Перспективним напрямом подальшого дослідження може бути аналіз розвитку ринку недержавних медичних закладів у контексті провадження медичної реформи в Україні.

Література:

1. Басєва О. В. Основи менеджменту охорони здоров'я: навч.-метод. посіб. Київ : МАУП, 2007. 328 с. URL: https://pidruchniki.com/1781040937372/meditsina/menedzhment_u_galuzi_ohoroni_zdorovya

2. Імпульс до зростання: огляд ринку приватних медичних послуг Харкова. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/impuls-k-rostu-obzor-rynka-chastnyh-medicinskih-uslug-harkova>
3. Куплю здоров'я: ТОП приватних медичних закладів України. URL: <https://youcontrol.com.ua/news/kupliu-zdorovia-top-pryvatnykh-medychnykh-zakladiv-ukrayiny/>
4. Огляд медичних послуг України: розвиток приватних медичних мереж. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/obzor-medicinskih-uslug-ukrainy-razvitie-chastnyh-medicinskih-setej> (дата звернення : 10.05.2019).
5. Чехун О.В. Надання платних медичних послуг: цивільно-правові аспекти. Часопис Київ. ун-ту права. 2010. № 2. URL: <http://www.kul-lib.narod.ru/bibbles/chas2010/2/213.pdf>
6. Шомникова А.В. Ринок медичних послуг: проблеми ефективного використання маркетингових досліджень. *Наукові праці НДФІ*. 2009. Вип. 2. С. 131–136. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnd_2009_2_15
7. Які приватні медзаклади надаватимуть первинну медичну допомогу за державні кошти. URL: <http://moz.gov.ua/article/reform-plan/jaki-privatni-medzakladi-nadavatimut-pervinnu-medichnu-dopomogu-za-derzhavni-koshti>